

СТРАЖИЛОВО

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 27.

У НОВОМ САДУ, 5. ЈУЛА 1892.

ГОД. V.

ПЕСНИШТВО.

УТЕСЪ.

М. Ю. Лермонтовъ.

Ночевала тучка золотая
 На груди утеса великана.
 Утрожь въ путь она умчалась рано
 По лазури весело играя.

Но остался влажный слѣдъ въ морщинѣхъ
 Старога утеса. Одинокъ
 Онъ стоитъ; задумался глубоко
 И тихонько плачетъ онъ въ пустынь.

СТЕНА.

М. Ј. Лермонтовъ.

Облачакъ златни ноѣо је једном
 На мрачнимъ грудма голема врлети
 А сутра рано у освитку дана
 Живо се одби и небом полети.

Но оста влажни траг на старомъ кршу,
 Што му се тајно у борама крије,
 Осамљен стоји, замшљен дубоко
 И тихо сузе у пустыњи лије...

Ленскій.

НОВИ СВИЈЕТ У СТАРОМ РОЗОПЕКУ.

Прича Сима Матавуља.

(Свршетак).

VI.

Шред мали госпојни дап отиде Амруш у котареки град. У исто вријеме берекинићи лијешаху по зидовима велике штампарске огласе, у којима Амруш јављаше, да ће 8. септембра отворити своју нову и угодну кафану и пивницу на розопечком тргу „Код Новога Свијета“, у којој ће Р. Т. Опшњство увијек паћи добра и укусна јела, приморског вина најбоље врсте, пива најбоље врсте, сваковрснијех ликера, и т. д. При дну огласа, а одвојено између двије насликане руке, великијем

словима, јављаше: „такође снабдио сам моју нову кафану и пивницу једним елегантним билијаром модерна система. То је први билијар у Розопеку.“ Оглас је био штампан и на њемачком језику у неколико примјерака, који су однесени у тврђаву. По Амрушевој наредби берекинићи су то лијенили поћу. Ђирафа пак и још њеки прилијешпше десетак комада на вратима и по зиду Бенове кафане, и то, ваљда, њеки нарочитим љеном, јер Бено и Мандалина великом муком моглоше истругати главније ријечи, а не све. Бено тужи суду.

У зору поменутога дана кренуше се

десетак сељака из Амрушева села у Розопек. Међу њима бијаху Амрушев синовац и синовчев најстарији син Мићо, здрав, развијен дјечко, од шеснаест година, кога ће отац да преда у руке божје и стрица Амруша, као што су уговорили. Између многобројнијех савјета, које му отац путем понављаше, бјеше и тај, да не зове Амруша ђедом, као што би ред доносио, но да га зове стриком.

Кад сељаци дођоше на трг, нова кафана бјеше затворена, али пред њом бијаху столови, за којима куњаше дванаест људи са музичким инструментима. Тада Мићо први пут видје оне чудне трубе са зупцима, гусле, и свираљке. Највише га зачудише „наџве“ (виолон) и велики бубањ. Остали бјеху то гледали и слушали више пута у котарском граду, одакле и дођоше музиканти. Ови, да би се ослободили сељачког запиткивања, почеше „удешавати“ своје справе, те штипање и стругање по жицама, пискање и дување, разбудуше најприје Терезу, која се појави на прозору.

Кад сунце грану, изађе Амруш, још сањив, па сједе до својих. Послије обичнијех поздрава, он се загледа у Мића. — Како зовеш, ти ћеш вазда устајати у зору, па обрисати прашину, — јер ћеш помести у вече, — па проширити ватру и чекати ме. Већ, како зовеш, воду ће други доносити. А што ћеш, осим тога, дању работати, то ћу те ја упутити. Сад добро утуви то што сам ти казао, јер, како зовеш, ја не казујем два пута. А ако те ја ухватим да пијеш ракију, јали вино, јали пиво, јали да штрбаш припут, онда ћу те како зовеш, ћушнути па ћу те смјеста оћерати. Је ли ме разумио?

— Хоће он слушати, вели кнез.

— Мора да слуша, вели отац. Хајде брзо, стрица у руку.

У томе изађе из нове кафане, па се остави пред вратима и погледа зачуђено по тргу млада женска, у нарапчастој хаљини, са бијелом опрегљачом.

— Фани! зовну је Амруш, па јој поче нешто „пркелати“ (талијански говорити). На сваку његову другу ријеч Фани климаше главом, а уз то слободно посматраше

сељаке. Бјеше бјелелика, онупачка, необично великијех плавијех очију и бујне, руде косе. Не би се могло рећи да је баш лијепа, али бјеше мила, особито кад би се насмијала.

— Ово ти је к'о млађе зар? запита кнез, пошто Фани отиде.

— Јес, ја, камаријера (келперка), одговори Амруш.

За Фанијом дође њека средовјечна гојна жена, којој су образи висили. И она је послала бијелу кецељу. Већ и сељаци одмах познаше да је то куварица, јер она поче ужасним српским језиком, али опет тако да се могоше разумјети, поче говорити о гуљашу, печењу, риби и т. д.

Амруш гледну на свој златни часовник, па ману главом Мићу, те уђоше у кафану. И сељаци пођоше за њима. Амруш свуче прни, свитњи гуњ и баџи га на билијар, засука ругаве, па, дохвативши иза тезге велику мједену славину и малиц, утјера је у бачвицу пива. Па се обуче и изађе са својима, а Мића остави иза тезге.

Домало почеше се прикупљати слободњаци са разнијех крајева. Разумије се да је Ђирафа био међу првима. Амруш нареди музикантима, да устану, те да се наврстају подаље, па поче давати упутства њихову старјенини. Међутијем слободњаци са великом грајом заузеше мјеста. А граја нарасте, кад се Фаника помоли. И обични Бенови гости бијаху већ на тротоару, али сједијаху необично, — бјеху сви обрнули леђа „Новоме Свијету“. И сви прозори око трга бијаху пуни глава.

Најзад дође и слободњачки „штаб“, др. Зането, инжињер, писари и имућнији млади трговци. Тада уђе Амруш са синовцем, те изнесоше кафански натпис и објесише га над врата, музика засвира марш, а слободњаци једноглице завикаше „ура“, машући капама према слици слободе на цимеру.

Натпис бјеше израђен у Тресту и држат скривен до потоњег тренутка. Озго, у луку, плавијем словима на бијелом пољу писаше: „Кафана и Пишница код Новог Свијета.“ Под тијем луком бјеше слика младе једне жене, у бијелој хаљини, расплетене косе, голијех руку до рамена, а

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unj

ногу до кољена (једну ногу превила у кољену) држећи распламтјелу зубљу. Под ногама јој, опет у луку, бијаху исте ријечи талијански.

Музика једнако свираше. Гости посједаше. Амруш, Миђо, Фаника (слободњаци јој одмах додаше оно „ка“) и Марици куварица почеше изпосити кафе, пиво, ракију, вино, пршут, што је коме по вољи. Зането устајући ману руком музикантима. Сви поустајаше. Зането наши господару за срећне радње, па поздрави дух новога времена, који се ето и у старом Розопеку јавио, што је, на првом мјесту, заслуга енергичнога Амруша. Живио Амруш!

— Живио! Живио! викаху сви.

— Живио, драги стриче! узвикну сам синовац (старији).

Амруш, зајапрен, умивајући руке „на сухо“ и клањајући се, одговори.

— Ја вам од свега срца зафаљујем. Ја вам, како зовеш, не знам шта друго рећи...

— Живио мој мили стриче! прекиде га синовац.

— Та умукни, животињо, што се дереш!? обрну се Амруш.

Слободњаци забашурише јачим живио, па посједаше. Музика поче наново.

Селаци, одвојени за једним столом, запалише луле, те пијући ракију, не скидаху очију са разголићене жене над вратима. То наведе Ђирафу да им се придружи, те им поче објашњавати шта значи зубља и зашто је Слобода дигла једну ногу. Селаци најљиво слушаху, док од једном, без икаква видљива повода (одиста због неке помисли), кнез удари у грохотан смијех, а остали другови, баш као да су то очекивали, сложише кикотање. Ђирафа срдито отиде од њих. Али га смјеста прође срдња, јер нареди музикантима да засвирају једну обртну игру, па спонадне Фанику, те стаде играти с њом око билијара. Сви млађи шљедоваше његову примјеру, т. ј. ухватише се по двојица, па се почеше обртати за првијем паром око билијара. Пошљедњи, — бивши апотекарев помоћник, — ухвати куварицу, те заврши вијенац. Фаника пријеђе другоме, па трећему, а тако и Марици.

Биће да је Бено тога тренутка причао својим муштеријама шта се ради у „Новом Свијету“, јер се сви слатко смијаху и размахиваху рукама, сједећи једнако обрнути.

Послије игранке Амруш, Зането и инжињер почеше играти карамбола. Већина младијех розопечкијех слободњака не бјеху никад видјели ту игру, те се остали њихови другови гледаоци надметаху, да развијем примједбама покажу како су јој вјешти. Крупни Амруш, поред свега тога што је стењао прегипајући се и споро намјештао своју тешку руку, играше баш мајсторски, тако да и Зането и инжињер (бечки ђак), послије првијех његовијех удараца, признадоше да би им он могао дати половину поена. Амруш рече да је у младости играо много боље, али као да се одмах покаја што је то рекао, па поче ублажавати:

— Како зовеш, играо сам прилично за наше крајеве, али за Америку лоше!

Проницави Зането гледаше га нетрењимице. На његову лицу показа се онај израз задовољства, који се истакне, кад брзим мисленим радом, немајући доста оспове, ипак ријешимо неко питање.

— Сасвијем је природно да си много боље играо у младости. А ако си играо, као што ја замишљам да јеси, онда си тамо могао бити маргер. Јер ја знам шта је карамбол! А као добар маргер у Америци, то није мала ствар, то је... и Зането прстима показа како се броје новци.

— То је истина да добар маргер тамо може постати богаташ, рече Амруш гледајући ка таваници. А да сам ја то био, догуре, у толико година, ја бих данас *валао*, можебити, *сто хиљада печа*, те ми не би требало да отварам кафану, Годем!

Даље се нијесу могли објашњавати, јер јавише Амрушу да долазе официри, те им изађе у сусрет.

Зането замаха главом за њим, па се обрати ка инжињеру:

— Мој брате, шта ти је овај морао потрошити у своме вијеку! Јер нема сумње да је он много зарађивао... баш овијем... па се сад стиди да призна е је био распикућа и још се под старост препао

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

од сиротиње!.. Знаш, има такијех при-
мјера.

Уђе мајор и с њим гомила официра. Њихово пријатно изненађење одаде се силним: „сакраментхинајн!“ што један за другим сипаху. Пошто прегледаше билијар, намјештај, садржину полице, кујницу иза ње, име фирме на бурадма пива и Фанику, — коју мајор ухвати за брадицу, — честиташе Амрушу. Он их је свуда пратио, једнако им захваљујући што му чине част и објашњаваше што шта. Кад су прегледали бурад, он им каза да је то најбоље експорт-пиво из Граца, а биће само два солда скупље по чаши, но рђаво Боројево. У осталом, ако они само мисле да је какво друго пиво за њих боље, само нека изволе казати, он је готов да поручи, чим се набављено потроши. Јер, на крај краја, пиво ће због њих и држати, пошто га наши људи мало троше. А кад им утреба да се пошље у тврђаву, у свако доба, у ноћи, у зору, биће тачно послужени.

Кад су прегледали Фанику, Амруш рече:

— Ето, због вас сам узео ову фрајлицу, да... да имате њекога од свога језика. А, ако она не буде сама могла одољети послу, (пошто ће, ја мислим, и под-официри долазити на пиво), онда је лако, ја ћу набавити још једну.

— Сакрамент! ово је шармантан човек, овај Американац, поче мајор, пошто засједоше за свој сто пред кафаном и пошто се увјерише да је пиво изврсно. Ко се икада надао овоме чуду у Розопеку! Требало би му дићи споменик за живота!..

Бука код *Новога Свијета* престаде око подне, а послѣје сијесте започе још већа, јер са слободњацима дођоше и њихове женске, а послѣје официра стигоше и под-официри. Поред свега тога што бијаше ужасна врућина, Ђирафа и још тројица цијело послѣје подне учаху се играти карамбола. Сељаци, добро накљукани и напојени, отидоше око заранака.

Тада опет поче играња око билијара, с том разликом што слободњаци не играху са слушкињама, но са својим дамама. Први

поведе игру Запето са оном лијеном плавушом.

Шетачи се појавише на тргу у обично доба, држећи се правца упоредно Новом Свијету, тако да увек бијаху обрнути једнијем боком ка „онијема“. Али преко рамена, често, врло често, летијаху жарки погледи и уздаси ка „онијема“.

Па онда, као обично, посједаше на тротоару. (Нијесу смјели да обрну леђа *Новом Свијету*, бојећи се да не изазову војнике). Па онда и ако сви „једну мишљаху“, али опет сви „другу говораху“, јер је говор текао о стварима, које не бјеху ни у каквој вези са *Новим Свијетом*. Само једном, језична Тереза прекиде запт, запитавши Бена шта мисли о оној граји.

— Нека граје! рече Бено, смигнувши раменима. Баш нека се издувају, јер и тако не може то дуго трајати.

— Е!.. Како?... Зашто?... запиташе одмах што који.

— Ако има Бога, то све мора рђаво свршити, јер, прво (Бено диже палац), човек који не трпи иконе у својој кафани; друго, (диже кажипрст), који пије кроза сламку; треће, који је довео тудешке (швапске) камаријере... а, тај не може напредовати.

Кад труба засвира, конзервативци, премда сви махом жељни музике, отидоше одмах. А да им се послѣје не рече, е су икако забављани „њиховом“ свирком, сви се договореше да одмах затворе кашке на прозорима. И сви тако учинише, осим Терезе... Т. ј. и она затвори, али их, након, пет минута отшкрину.

А тада тек Амруш поче пуштати ватрене змије (ракетле), које, лазећи високо изнад сурих бедема старога Розопека, јавише и далекој околини да је у њему настао нови свијет.

Капетани застадоше на својим терасама, пратећи погледом змије, а тандарикање буђаше им заспале, збркане усмене на пристаништа Марсеља, Лијона, Ливорна...

— Међер се изједначи свијет! Нема ти више мирна крајичка ни на Приморју... Е, Амрушу, убио те Бог!

ВЈЕРИНА ЉУБАВ.

РОМАН И. А. Гончарова

ПО ФРАНЦУСКОЈ ПРERAДИ ЕВЖЕНА ГОТИ ПРЕВЕО *Миливој Мансимовић.*

ДРУГИ ДЕО.

VII.

Више од једног сата је седео Рајски на рубу обрнка, на трави. Спустио браду међу колена, а рукама се ухватио за главу. Он се чисто гушио од муке и очајања, прво ради Вјере а после и ради сама себе, и проклињао је своју великодушност.

— А што је нема за толико? ушита се на послетку и погледа на сат.

— Ето је већ скоро два сата, како је отишла! рече узнемирен.

Седне за тим на клупу поред понора и почне прислушкивати.

Чуо је само шуштање сухог лишћа, које је опадало.

— Рекла ми је да је чекам, па је заборавила на мене, рече у себи и, уставши са клупе, спусти се неколико корака низ понор. — Ваља да не ће до по ноћи остати на том састанку? Она се сад можда смеје мени, заједно с њим... А ко је он? Хоћу да дознам, ко је тамо? викну у јарости. Име, његово име хоћу да знам!

Њега обузе очајање исто онако, као мало час Марка.

— Пет месеци ме већ вуче за нос, сакрива се, час ми допушта да је љубим, час ме одбија смејући ми се у очи. Зар ја немам права, да после свега тога сазнам њену тајну и име тог тајанственог љубавника?

Нагло стрчи за тим с брега и заустави се у шипражју. Није чуо ништа.

— Па ипак је гадно украсти туђу тајну! поче премисљати, и врати се три корака натраг.

— То је доповеси! прошапута, заставши неодлучно и отирући руцем зној с чела.

— Да, а сутра ће опет почети иста игра, опет они укочени погледи, као у русалке, и опет ће накосно, смејући ми се у лице, да ми довикне: Вае љубим! Нек буде муци крај! Хоћу да сазнам све!

Он пође напред. Поткрадао се кроз грмље као лопов пинајући рукама по мраку и проклињући у себи сухо грање, које му је пуцкало под ногама. Од силне узбуђености није ни осе-

ћао ударце гранчица, које су га шибале по лицу. Не знајући место састанку, ишао је на срећу. Више пута је морао сести на земљу, да се одмори од напора и узбуђености.

Грижа савести га задржа још на тренутак а за тим поче опет пузити, ријући грчевито рукама по влажној земљи и опалом лишћу.

Да се ко год за један сат после овога нашао близу понора, могао је чути где се неко пење из понора горе, час наглим и неједнаким корацима, час огромним скоковима, као рањена звер. Шум долажаше све ближе и ближе и на послетку искочи из шипражја Рајски већма усплахирен и сметен, него дивљач, коју гони хајка. Он се баци на клупу, онда се опет усправи, пљесну рукама и ухвати се за чело.

— Је ли то сан или јава? шаптао је као изван себе, Не, не може бити, ја сам се преварио! Мора да ми се само причинило!

За тим устане и опет седне, као да нешто прислушкује. Руке беше положио на колена.

— Па што ја још сумњам? рече, смејући се нервозно. Статуа! Чистота и невиност! Лепота душе! Вјера — и статуа!

— Ух, како ми је тешко овде! стењао је. Дакле је и Вјера од оних слабих и жалосних женских створова, које обузима ниска чувствена страст, кад угледају какву здраву и снажну момчину!... Па на част јој то, она је слободна; али како се смела усудити да се имева са љубавном страшћу једног пријатеља, брата! О, освета, освета! беснио је Рајски.

Скочи са клупе али застаде и поче размисљати.

— Како да јој се осветим? запита се у себи. Да одем по бабушку и доведем је овамо са гомилом људи, да дам понети фењере, да покажем бабушки срамоту и рекнем: Ето вам змије, коју сте двадесет и три године грејали на материнском срцу!

Он махну руком и ухвати се за врело чело.

— То би било ниско и подло. Ти тога не ћеш учинити, Борисе! промрља сам себи. Тим

се не би осветио њој, него својој бабушци, која ти је исто, што и мајка!

Он тужно спусти главу, а за тим је нагло подигне и бесно се наже над понор.

— А тамо међу тим слави победу ниска страст! викну доле. Да, да, а тамна ноћ је својим велом покрила појезију љубави! осмехну се с презором. Љубави, рекох! — Марк, скитница, кавгаџија, кавански проповедник слободе! Ах, сестрице, сестрице! боље да сте се држали другог свог обожаваоца, — шапутао је једовито — плећатог и снажног Тушина. Онај има и шума и земље и воде и тера коње, као на олимпијским играма. А овај...

На једаред снази на десет корака од себе у мраку прилику, која му се приближаваше.

— Ко је то? зашта љутито.

— Ја сам, ја...

— Ко сте ви? зашта све љуће.

— Monsieur Boris, то сам ја, Pauline.

— А, ви сте то! а шта ћете ви овде?

— Дошла сам... ја знам... и видим... ви већ одавио хоћете да ми кажете — шапутала је Полина Карповна тајанствено — али ви се не усуђујете. Du courage! Овде смо сами, нико нас не може ни видети ни чути... Esperez tout.

— Шта хоћу да вам кажем? говорите!

— Que vous m'aimez... о, ја сам то одавно опазила... n' est ce pas? Vous m'avez fui .. mais la passion vous a ramené ici...

Он је зграби за руке и повуче је к понору.

— Ah! de grâce, pas si brusquement! qu'est ce que vous faites? Mais laissez moi donc! завани она, кад виде да ту нема шале.

Но он је довуче тик уз обалу понора, држећи је снажно за руке.

— Љубави хоћете! говорио је разбешњен. Добро, пазите само; данас је ноћ љубави. Зар не чујете те уздахе — пољунце? То страст љубавна говори, да, страст, страст!... Па и ја вас љубим! настави још бешње, притисне је у наручја и поче се вртити с њом.

— Пустите, пустите ме! врштала је она у силном страху. Ја ћу пасти... мука ме хвата!...

Он је пусти; руке му клонуше доле. Одахну за тим мало, па је онда погледа укоченим погледом, као да ју је тек сад опазео.

— Даље одавде! викну наједаред и одгурне је од себе.

Она се скотрља у траву, а он нагну бежати. Тек у дворишту се заустави и погледав

прво на Вјерине прозоре сакрије се у сеницу, да чека Вјерин повратак. Хтео је само још један пут да је погледа а она у том погледу да прочита све његово презирање. Тако је хтео да је казни, па онда да отпутује за увек.

Да, остаће у сеници, и чим му се она покаже, искочиће пред њу као рпе, заградиће јој пут и рећи ће јој само једну реч... Ал' коју?

Од муке се поче гренети по глави, кривити лице, стискати пенице и увијати се, као да су га грчеви спопали. На једаред му лице засја злбном радошћу; срећна мисао му паде на намет.

— То ми је сама судбина пришапула! мрмљао је, журећи се к вратима од дворишта.

Врата беху још затворена; он се обазре и опазе светлост на Савелијевом прозору. Покуца на прозор и заповеди му да донесе кључ од малих врата и да их остави отворена. Изинавши из дворишта унуте се у оранжерију. Пробуди вртара и изабра цвеће за Мартин стручак.

— Треба ми још један стручак, рече му Рајски несигурним гласом.

— Оваки исти? зашта вртар.

— Не, него од самих поморанџиних цветова, прошапута Рајски и пребледи при том.

— Аха! Једна од госпођица Татјане Марковне је заручена, нагађао је вртар у себи.

— Донеси ми чашу воде, заиска Рајски и нагло је сасу у грло.

Кад су струци били готови, Рајски богато наплати вртара, замота оба стручка у хартију и врати се с њима кући.

Требало је да сазна, је ли се Вјера повратила за време, док је био по цвеће. Нареди да пробуде и пошаљу к њему Марину, па је онда пошаље да види, је ли код куће госпођица или је већ „изишла у шетњу“. Кад је чуо да је „отишла“, заповеди Марини да метне Мартин стручак на Вјерин сто и да отвори прозор на њеној соби, рекавши, да га је она још јуче замолила, да то нареди. Кад је то било готово, врати се опет у сеницу, ухвати своју пређашњу буџију и очекиваше обузет страшћу, љубоморношћу а може бити и сажаљењем — али овај последњи осећај није могао да превлада, јер увреда, коју му је мало час напела, и муке, које је толико времена сносио, загушиваху све човечне осећаје у њему.

— Требало би да убијем то нешто, тог Марка, или да сам себе убијем; али пре свега ћу учинити ово треће...

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У рукама је држао као какву светињу киту од поморанџиних цветова, гледајући на њу са уживањем. Међу тим је непрестано гледао према тамном реду дрвећа; али Вјера се још не показиваше.

Беше већ у велико свануло. Ситна кишица поче сипити.

— Како би било, да им понађем два кишобрана? рече са горким осмехом.

На једаред снази из далека Вјеру, и од тога тако изгуби главу, да не само што није могао „искочити“ пред њу као рис“, него се још и сам морао чврсто држати за клупу, да не падне на земљу. Срце му је силно куцало, колена почеше клецати а очи, које беху упрте у Вјеру, не могоше скинути с ње. Он хтеде устати са клупе, али није био кадар. И само дисање му је тешко падало.

Она је ишла са погнутом и са свим увијеном главом у црну мантилу. Могоа је видети само две бледе руке, које су држале мантилу на грудима. Ишла је полагано и не обзирући се ни лево ни десно, тихим корацима поне се уз степеннице и ступи у своју собу. Кад ње нестане, Рајском беше, као да су скинули са њега железне окове. Искочи из заседе и етانه под њезин прозор.

Она је ушла у собу, као у сну. Није оназила ни да је одело, које је при поласку разбацала, спремно, ни да је Мартина кита цвећа на столу, ни отворен прозор. Несвесно збаци са себе оба две мантиле на диван, скине кађаве ципеле с ногу, ногом дохвати испод кревета атласке папуче и обује их. За тим, не гледајући око себе, него некуд у даљину, спусти се на диван. Затвори очи и наслони се на душек од дивана. Чинило се, као да је заспала.

После неколико часака пробуди је потмуо звук неког предмета, који је пао на под. Она отвори очи и нагло устаде, гледајући око себе. На поду је лежала велика кита цвећа, коју је неко бацно с поља кроз прозор. Она спусти очи доле и оназивши цвеће побледи као смрт. Не подижући га нагло притрчи прозору. Видела је Рајског, који је баш одлазио и застаде као громом поражена. Он се осврну, погледи им се сусреташе.

— Великодушни пријатељ, „кавалер“! прошапута она са боним уздахом. У тај мах онази и другу киту цвећа, одређену за Марту; дохвати је и механички је принесе к лицу, али ту је снага издаде, испусти цвеће и сама паде онесвесана на земљу.

(Наставиће се).

МИЛАН САВИЋ.

Подобро су превалила три дустра, како се у редовима бораца за напредак српске књиге и просвете јуначки бори човек, коме је, као ретко коме у нас, пала у део срећа, да књижевни рад не мора сматрати као споредно занимање те да би се могао њиме бавити само онда, кад доспе од онога „главног“ занимања, што му доноси хлеб пасушци, него може сву своју снагу, све своје време уложити у рад око књиге и просвете на му се мора милити тај рад и мора уживати у њему и поносити се уверењем, да дично име *књижевника* заслужује у пуном смислу реч, јер је одиета сав књижевни, књижевник од главе до пете. Срећни тај човек јесте *Милан Савић*, чији лик данас приказујем читаоцима „Стражилова“.

Милан Савић родио се године 1845. у Тур-

ској Кањижи, где му је отац Риста Савић био тада управитељ добара у добротвора народног Георгија Сервицког. Риста Савић био је необично вредан и савестан човек и његовим је заузимањем и големим трудом године 1846 спасен био Банат од поплаве. У награду за тај свој труд добио је од Сервицкога сто ланаца земље а торонталска вармеђа именовала га је почасним чланом. На жалост оде пре времена на онај свет. 1849 буде жртва колере. Мати Миланова, ванредно образована и, што наш свет каже, душевна жена, Ана родом Десанчића својски је примила на себе да однегује и васпита свога јединца и Милан је све до њене смрти — умрла је овде у Новом Саду пре две и по године — више свега љубно и поштовао своју матер, знајући зар, колико је дужан пожртвовној и само-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

прегорној њеној љубави. По што је изучио гимназију и више науке и на лајцишском свеучилишту достигао степен доктора философије, вратио се патраг у Нови Сад и ту је од 1876. до 1881. професоровао на српској великој гимназији. Од 1881. године амо живи ле књижевности српској. 1890. о Духових оженио се и узео себи за верну љубавцу у српском духу однеговану и лепо образовану ваљану Српкињу Јулку, ћерку покојнога жарког родољуба српског, капетана Исе Давидовца.

Књижевни рад Милана Савића грана се на више страна. Роман, приповетка, глума, историјске студије, путопис, књижевни есеји, књижевне оцене, позоришни реферати — ето то су у главном поља, која је до сад са више или мање успеха обделавао. Радио је и ради под својим именом, под разним псеудонимима, а да се под много што шта, што има баш лепе вредности, и не потпише, то знам ја, као уредник старога „Стражилова“ а зна и др. Илија Огњановић као уредник „Јавора“. Није ми зазор, но се шта више радујем, да ми се дала прилика, да признам, да ми је Милан Савић у старом „Стражилову“ уз П. Адамова био десна рука и да је многа и многа занимљива књижевна белешка онде изашла из његова пера.

Не упуштајући се у оцену Савићева књижевног рада но остављајући то за позније време и позванијим пресудиоцима, рад сам овде да читаоцима „Стражилова“ дадем више библиографски преглед свега, што је Савић за ово петнаест и више година привредно српској књижевности. Рекох *свега*, а ни сам не верујем, да ћу *све* моћи набројити, јер је још поразбачано и неприкупуљено.

У засебним су књигама изашла ова Савићева дела: год. 1877: *Der serbisch-ungarische Aufstand vom Jahre 1735*; 1878: Историја бугарскога народа до пропасти државе му (рађена по Јпречеку); 1879: Фрише Фире, шала у једном чину; 1880: Ивањско цвеће, приповетка (прештампана из „Јавора“); 1884: Проводације, шаљива игра у пет чинова (награђена од Матице Српске); 1885.: Разни путеви, приповетка (награђена од Матице Српске а прештампана из „Стражилова“) и први део Гетеова „Фауста“; 1887: три свеске приповедака, у првој шест (Румене ружке, Смиља, Стихови и свирка, Стара слика, Баш тако је морало бити, Крај извора), у другој две (Наталија, Близанице) а у трећој три (Помодарка, Невенка, Под прозором); 1890: У Фрушкој Гори, две приповетке у стиховима: Исповест (прештампана из „Јавора“) и Удовица (прештампана из Летописа Матице Српске); 1891.: На леп начин, шаљива игра у три чина (прештампана из „Јавора“) и Дојчин Петар, драмски епеп у три одељка (прештампан из Летописа М. С.).

Већена кроја дела су му још романи „За начело“ и „Даша Ђокић“. Од оба је изашао

само први део, и то првога у „Стражилову“ 1886. а другога у „Отаџбини“ 1890 и 1891.

Од глума му штампане су у Летопису шаљиве игре: Не ће да се противи и Добре воље, у „Јавору“ Наживио се! а још нештампане му глуме, само приказане на позорници, јесу: 1877: Социјалне демократе (по немачкој једној новели); 1879.: Последња воља; 1886: На добротворцу цел.

Од књижевних му чланака, расправа и есеја еномињем: Вече с Костом Трифковићем (Летопис М. С. књ. 121), Наше драмско првенче (Летопис књ. 160 и 161), Милица Стојадиновић-Српкиња (Летопис књ. 169), Хумор у појезији З. Ј. Јовановића, Хумор Краљевића Марка, Идеалност у Милошу Обилићу (све троје у „Стражилову“ године 1885, за време док је он уређивао тај лист), Наше књижевне прилике и неприлике, Појезија Војислава Ј. Илића (обоје у „Стражилову“ 1886), Женски карактери у појезији Лазе Костића („Стражилово“ 1887), Тенденција у лирици, Појезија Владимира М. Јовановића („Стражилово“ 1888), Стихови у драми („Коло“ 1889), О књижевном раду Мише Димитријевића („Јавор“ 1891). А има их тма бојја по фелтонима политичких листова.

Објективно а доста опширно оценио је Милан Савић међу осталима и ова књижевна дела: Приповетке Ст. В. Поповића Из српског живота (Лет. књ. 121); Приповетке Милорада П. Шапчанина (Лет. књ. 122 и 123); Летње вечери М. Ђ. Милићевића (Лет. књ. 125); Гавре Манојловића Младе дане Вељкове (Лет. књ. 128), Ивана Трпскога *Porievke i milostnice mladjenke* (Лет. књ. 138); Приповетке Мите Живковића (Лет. књ. 140); Жуборе и вихоре М. П. Шапчанина (Лет. књ. 141); Песме Драгутина Ј. Илића (Лет. књ. 142); Приповетке Августе Шеное (Лет. књ. 146 и „Стражилово“ 1885); Шест приповедака Л. К. Лазаревића (Лет. књ. 147); „Ветар“ и „Он зна све“ од Л. К. Лазаревића (Лет. књ. 165); Ивана Трпског *Kriesnice*, Песме Милке Погачићеве, *Serbische Dichtungen* од С. Манојловића, Глишићеву Подвалу (све у „Стражилову“ 1885); *Tugomilove Tugomilke* („Стражилово“ 1887); Војислављева Рибара и Шапчанинова Монаха („Стражилово“ 1888); Венецију Марка Цара и Храпидовићеве *Žumberačke elegije* („Јавор“ 1889); Песме Јосипа Берее, Песме Алексе Р. Шантића, Чед. Мијатовића Иконичју, Ђалскога *Iz varmeđjinskih dana*, Спахинцу Стевана Ј. Јефтића, Кумичићеву *Obiteljsku tajnu*, Мајске ноћи Андре Гавриловића, дра Ђорђа Дера Успомене из Италије, Божју реч Јанка М. Веселиновића (све у овогодишњем „Јавору“). Краћим оценама и приказима му не зна се броја.

Негичем још неколико позоришних његових реферата из оне силесије, што угледаше света у „Позорингу“ од 1876 до данас и у „Бранику“, и то реферат о Ромеу и Јулији, о Макему Црнојевићу (оба год. 1879) и о Стевану,

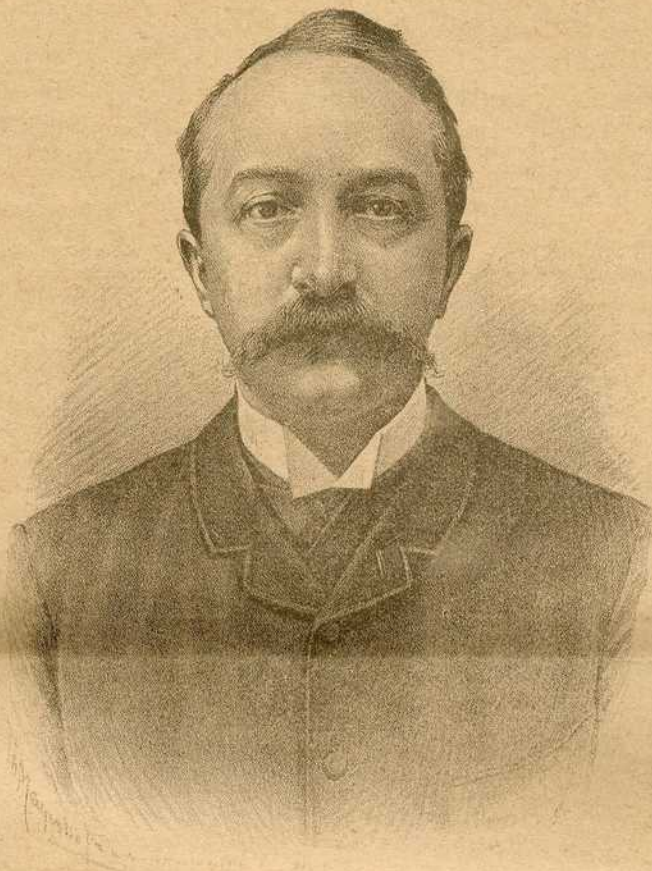
последњем краљу босанском (год. 1884.) Ти се не верује да се слободно могу рачунати у веома лепе књижевне студије.

Милан Савић ради још у највећем жељу. Ове се године примио да се у „Јавору“ брине за рубрику „Књижевност“ и мора се признати,

да је „Јавор“ ове године баш услед те Савићеве бриге и труда скочио у цена куд и камо.

Дар, вредноћа, спремноћ и образованост Милана Савића гарантују српској књижевности још много и много сладак плод и ја у то име искрено кличем Милану Савићу: Сретно!

Јован Грчић.

Милан Савић.

ПРИЛОЗИ ЗА ПОВЕСТ СРПског НАРОДА У ЗЕМЉИ УГАРСКОЈ.

II.

О ковинским привилегијама.

(Наставак.)

слободним листовима краља Матије од г. 1458. (на п. м. бр. 20 и 21. стр. 36 до 39) помињу се *Мартин биров* и *Варнава* и *Мартин варошани* и *Срби* (cives et Rasciani) у селу „Св. Аврама насеље“, другим именом „Мали Ковин“ званом а *Мартин биров* и *Варнава* варошанин помињу се и у поменутом листу краља Ласлова од г. 1455, изданом у којем доњих Ковинчана.

Или се случајно десило, да се и биров и један од заклетих варошана, у селу Малом Ковину на чепаљском острву, који су изишли пред краља Матију г. 1458, једнако и онако звани, како су се звани биров и варошанин, који су г. 1455 из Доњег Ковина дошли, да моле краља Ласлова за милост, или се може бити у времену између 1455 и 1458 неки од доњих Ковинчана а наиме биров *Мартин* и варошанин *Варнава* из

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Доњем Ковина преселише у Мали Ковин к својим негдашњим суварошанима, који их са раширеним рукама дочекаше и старога Мартина бирова примише и тамо за бирова.

Не знам, шта да на то одговорим но мислим само, да се не може узети, да је међу тим, то јест између г. 1455 и 1458 нестало вароши ковинске на доњем Дунаву, јер краљ Матија наредно је листом од г. 1458, да свиколици варошани, гости Срби, који се на острву чепељском у селу Малом Ковину задржавају, а који су за метежа и ратова из страха од Турака дошли из вароши ковинске на чепељско острво *commodi causa*, имају уживати оне исте слободе и слобостине, које *ужива* поменути варош ковинска (*quibus — utitur*)

Ако је поменути истоветност имена бирова и варошанина случајна, — то од куд тих имена (Мартин и Варнава) у Срба православних у Малом Ковину? Или је може бити међу малоковинским Србима било Срба римске вере или Шокаца, који су се такођер Србима, *Rasciani* звали, као што се и дан-данае у Будиму људи, који нашки говоре, а римске су вере, Рацима зову и називају?

Не знам и не умам разрешити и разјаснити недоумљења, у која нас доводи биров Мартин и варошанин Варнава од г. 1458 у Горњем Ковину, само то знам, да вароши ковинске већ г. 1464 није било на доњем Дунаву, јер краљ Матија у заштитном свом листу, који је као крунисани краљ угарски издао верним својим малоковинским Србима дне 8. Маја 1464. (в. на п. м. бр. 21, стр. 40) помиње неколико пута и *oppidum Kevi vocatum на доњем Дунаву*, но колико га год пута помене, не зове га друкчије већ *oppidum abolitum Kevi vocatum*.

Места (*oppidum*) или подграђа и некадашње вароши »Ковин« зване нестало је дакле, и оно је збрисано с лица земље првих година владе краља Матије, а град (*castrum или castellum*) Ковин постојао је још неко време, док и њега пису Турци на крају XV. века освојили, развалили и са земљом сравнили.

Никола Влах (*Nicolaus Olahus*), потоњи архидијекон Острогонски и првостолник у угарској краљевини, саставио је г. 1536 у Брислу, где је као тајник и саветник удовице последњег краља угарскога Лауша II., краљице Марије, боравио, опис краљевине угарске и у том опису поменути на стр. 76 (Коларова бечког издања

од г. 1763) побрешке градове на доњем Дунаву: Ковин, Дубовац (*Dombó*), Рам (*Haram*), *Buthotzin* (Пожежена), придодао је, *„jam a multis annis per Turcas occupatae (arces).*

Морам још поменути, да се и у српским летописима помиње град Ковин. „Г. 1457 прими Лазар *Ковин* и друге градове побрешке априла 24.“ (Шаф. Лет. 79.). Даничић је у Речнику из књижевних старина с обзиром на то место рекао, да је Ковин град у Мађарској на Дунаву; а Рачки, који је писао после Даничића (в. *Knjževnik II.* 485) мислио је, да је то Ковин, Мали Ковин, од Мађара прозват *Ráczkevi* на отоку Чепељу код Будима, и да је то место добио год. 1456 (*recte 1457*) деспот Лазар, син Ђурђа деспота (дакле не силом и с војском, већ даровањем краља угарскога). Помињем само, како је мислио г. Рачки г. 1865, али Ковин, који се помиње у Летопису, није чепељски Ковин већ Ковин на доњем Дунаву према Смедереву и деспот Лазар није примио тај Ковин и друге побрешке градове на дар већ га је заузео војском. За тај летописни податак дознао је преко Пејачевића Енгл и он помиње то на страни 413 српске историје овако: *»Er (Despot Lazar) soll (während Matthias I. (?)) mit anderen Reichssorgen zu kämpfen hatte) den Ungern Kowin oder Kewe weggenommen haben.«* У угарским кроникама нема помена о том Лазаревом заузећу Ковина г. 1457, те за то се Енгл, сумњајући у истинитост тога податка, и изрази онако о том.

Но данас се тај податак српског летописа може потврдити документом, који се налази у Будимској камералној архиви.

Године 1456 дне 9. новембра загибе у Београду Улрих, гроф цељски, зет деспота Ђурђа и род угарском краљу Ласлову, од *Ласлоа Јанкуловића* (сина Јаноша или Јанкула Хуњадеког) и Михаља Свилојевића (М. Силађија).

Год. 1457. у марту би у Будиму погубљен поменути Улрихов убица Ласло Јанкуловић а млађи брат његов Матијаш сvezан.

Да ослободи Матију и да се овете краљу и краљевим саветницима, устане удовица Јанкулова а мати Ласловљева и Матијашева, с братом својим, поменути Михаљем Силађијем, на оружје и отпоче се рат између хуњадијеваца и краљевих присталица. Ту прилику употреби деспот Лазар, који је гневан био на хуњадијев род, те заузме Ковин и друге побрешке градове. У поменутом угарском документу каже се, да су

са Србима споразумни били непријатељи Хуњадијеваца Јован и Петар Жидо и да су они град Ковин издајнички предали у српске руке. Због тог издајства је доцније краљ Матија одузео од поменутих Жидова свеколико имање њихово у ковинској жупанији и поконио гувернатору и ујаку свом Михаљу Силађију, који је још у Мају 1457 потукао на Тамишу српску војску и повратио отете градове побрешке.

„Судећи по беленици летописној о времену, кад је Лазар примио град Ковин, изгледа као да је било градова, који нису хтели Лазара одмах за самодржавног господара признати“, пише Ч. Мијатовић у П. књизи о Деспоту Ђурђу Бранковићу на стр. 321. Из те напомене Мијатовићеве види се, да ни Мијатовић није разумео, као што треба разумети кратку летописну белешку о примању Ковина и других побрешких градова у месецу марту 1457 г.

Но да се вратимо к Србима у малом Ковину на чепељском острву.

У листу краља Матије од 29 авг. 1465 (бр. XXIII. стр. 43) помињу се „Nicolaus Bavair et Martinus Zelesfy dicti Rasciani in possessione Nostra Szent-Abraham Teleke, alio nomine Kiss Kevi vocata, commorantes“, који се у своје и у име свију осталих Срба, који живе у том месту, потужили краљу, али се у истом листу мало даље осим Срба већ и други становници помињу: „nominatis Rascianis, cunctis etiam aliis populis et Jobbagyionibus nostris pro tempore in praefata possessione nostra exsistentibus et commorantibus dedissemus.“

У листинама краља Матије од г. 1473 (бр. 24 и 25, стр. 45—48 у пом. Зборнику) место, у ком су Срби живили, не назива се *малим* Ковином нити селом (villa vel possessio) већ „oppidum Keve in insula Csepel habitum“; пак се и

становници његови не називају „Rasciani“ као у пређашњим листинама, већ „fideles nostri, universi cives, hospites et inhabitatores oppidi nostri Keve in insula nostra Csepel habitati“; по у листу краљице Беатриче, супруге Матијине, од г. 1481 опет се и место и мештани називају по старом („ad supplicationem fidelium nostrorum universorum civium Rascianorum in possessione Nostra Szent-Abraham Teleke, alio nomine Kiss-Kevi vocata“) те им и краљица дозвољава, да могу тамо мирно пребивати и уживати „tamdiu, quoniam que ad oppidum nostrum abolitum Kevi redire poterunt“; а краљ Матија пише у листу од 2. јунија 1489: „Cives et inhabitatores oppidi illustrissimae Dominae Beatricis Reginae, consortis nostrae, Kevi vocati in insula sua Csepel vocata commorantes.“

Тако исто назива краљ Горње Ковинчане и у листу свом од 15. авг. 1489 г. и у том листу каже краљ, како дођоше преда њ биров и заклетки варошани места краљице и супруге његове Беатриче и потужили се, да је недавно место њихово Ковин са свим изгорело, *а ишма, листине и привилеђије њихове, које им краљ и његови претходници додоше, да су ватром уништене* и т. д.

Но ако су збиља свеколике привилеђије, од краља Жигмунда и потоњих краљева Ковинчаном дане, том приликом изгореле и пронале, од куд онда они ориђинали од тих привилеђија, који се, као што се каже, још и данас у архиви Горњег Ковина чувају? И како су краљеви угарски иза Матије краља могли привилеђије, пре 1489 г. дане и издане, потврђивати и увршћивати у своје дипломе? Не ће бити дакле, да су, као што изасланици ковински пред лицем краља Матије г. 1489. исказаше и затврдише, свеколике дотадање привилеђије ковинске уништене и снађене.

(Свршиће се.)

И. Руварац.

КЊИЖЕВНА ПОЛЕМИКА.

Кумашину с Дрине.*

Прије неког времена добих 11, 12, 13 и 14 бр. „Вошњака“, у коме, под насловом: „Књижевност“, некакав мој незвани и незвани кума-

нини је на дугачко и на широко решета моје Дахире, да од њега не оста ни мрве — уђини га, бива, бихузур. Тамо у 11 броју између осталог

* Некакав је у „Вошњаку“, који о себи вели, да је само „prosta vošnjačka glava“, покушава од неког доба да папада на свако српско књижевно дело, те тиме иде на руку да се читање истог спречи или

WWW.UINI.BE
 стоји написано ово: Да ирекоиши, вели, све рјечитке и лексиконе, нећеш наћ' ријечи Дахире. Исац је, по свој ирилици, згед рећи: „Дахира (деф)“, па кад то тако рекао није, онда он знаде турски — хама толико, колико и кинески.

Тако вели мој кумашин е о мени и моме Дахирету у 11. бр. „Вошњака“, па онда жалећи и па „Vienac“ те о моме Дахирету проговори двије три добре — подвикује овако: „Еј, ви Хафизе, Фрдузија, Ебул-Фариде, Набија и стотине други турски и араиски пјесници и ирави познаваоци источнога чара! Дође вријеме, да и Јована Илијка примите међу се као познаваоца источнога живота, да га узмете у крило као свога колегу.

Турфа посла! Да није по Богу и св. Јовану, бих ти, кумашине, са ових твојих ријечи, вратио кумство назад, па како ми Бог да. Умјесто да речеш Хаф'зу, да сврати амо к мени, те да при чашу руменике проегленишемо онако мало по пашки а ти ме, кума свога, шаљеш тамо к њему у гробље. Бог е тобом! Ићи ти тамо, ја не ћу.

Што ми приговараш за Дахире, најмаш право. Ја ону књигу нијесам писао за Турке османлије већ за Србе мусломанске и православне вјере. Па кад Срби све три вјере не веле: „Дахира (деф)“, онда је 'нако, како је тамо написано у књизи. А да ли се они свети људи и пјесници, које ти тамо горе напомену, преврћоше по четири пута у гробу или по три пут, када чуше, да ћу им ја доћ' у походе — то ти знаш.

Криво ти је, што су османлије провикани као барбари и противници свега, што није мусломанско. А дина ти, кумашине: ко написа ону бруку тамо у „Вошњаку“ па ме и на моје Дахире, кад велиш за се, да си проста босанска глава? Да није оно урадио какав османлија или какав јакудија на твој рачун а за свој цеп, како би се моје Дахире забранило за Босну и Херцеговину по што по то? Виђи га, душе ти, како парла у 12. броју „Вошњака“, као да му је нена испрела језик од пине: „Шта је, вели, ишца нагнало, да се омаже о шербе, о седмо небо, о хурије, о бајрам — лажко је игодили. Да није (као што јест) недољиве фанатичке мржње, не би ту било говора о тим мусломанским светињама. Писац се позива на некаква идеалног Бек Маареффа и Боза ефендију, те да је он рекао да се Дахире подмаже шербетом или винцем, да боље звечи; јер, каже, да је и ирорек рекао: „Шербе вама, вино нама!“ Добро исац зна, да ироро-

кова вјера и сам ирорек забрањује вино; али њему се ирорџело сирдати гђћим светињама.“

Шта ме је нагнало? Ево шта.

Једне лијепе зимске вечери нас два Хаафира, Боза ефенди и ја, свратисмо у кафану код Анакија Македонца, прозваног патриоте от село Магарево. Са нама беху и два мусломанина, један шехит, други сунит, те када први приста са нама у рефену, други гледаше на њ попријеко. Боза ефендији, који баш тада бјеше уз Дахире развезао некакву згодну арабистанску севдалију, то се учини криво, те подвикну патриоти: „Зар не знаш, да сунити не пију вино? Шербе амо, хама он, што га хурије на седмоме небу о бајраму ерчу!“ Тада сунит устаде и рече: „Људи, браћо! Ви добро знате, да ни хазрети Алија, зет пророков, ни Хафиз, на гласу пјесник фарзистански, нијесу мрзили вино. Идем и ја за њима, па како ми буде!“

Не знам да ли у Курану изреком написано стоји, да је мусломанима забрањено пити вино, а добро знам, да и у мусломанскијем светијем књигама написано стоји, да ће се оног свијета о кнјамету гледат' на добра дјела а не, шта је ко на овоме свијету изио и попио, те по томе судим, да је она забрана више као нека хигијенска наредба за ови свијет а не догма мусломанском дину, ка' што ни нашем дину није догма *иост* и *молитва*, ма да у Еванђељу изреком написано стоји, да се гријеси конабе постом и молитвом. А Бек Маареф и Боза ефенди нијесу идеална лица. Бек Маареф је (ка' што је у Дахирету написано) пјесник фарзистански, који је умр'о на триста година послеје Хадре. А Боза ефенди ето га сад баш дође из Ларистана преко Ниша у Београд, жив и здрав, ка' еридаћ! Дођи и виђи, ако не вјерујеш куму своме!

Каже да се покавио са Ешек Мирзом, што му је отео некакву дахирцијку и одвео је у свој харем.

Не знам да ли ти или онај османлија и јакудија, што до тебе стоји те му је прирасло за ерце — хама ерце неко од вас тројице бихузури ме зорли у 13. броју „Вошњака“, велечи, да сам ја оном књигом хтио поругат' се Исламу. Боже сачувај и не дао Бог! него сам, оном књигом ишао на то, да се једаред за свагда ногом за врат стане тој отровној гуји, мржњи због вјере, која нам је од Косова удробила у крв, и која, ето, ни данас не престаје, па бруку и срамоту свега разборитог свијета! Био вјере које му драго: ко прочита ону књигу с краја на крај, даће

забрани. Тенденција његових напана поглавито је у томе да Србе мухамедове вере завађа са браћом православне. Та сврха најбоље се огледа у критици на „Дахире“, севдалишке нашег песника Јове Илијка.

Како смо дознали са поуздане стране, босанска је влада, после поменутога памфлета, што га написа она „prosta bošnjačka glava“, забранила растурање „Дахирета“. Ми доносимо врло радо овај песников одговор „prostoј bošnjačkoј glavi“, а уједно напомињемо да је и „Српски Глас“ у 25 и 26 броју одговорио достојно „Бошњаку“, поводом његова напана на ово песниково дело.

Ур.

мени за право, а теби, Османе . . . што остале. Није истина да сам ја измислио ону причу о калифи Беамрилаху; она је извађена из историје те, по томе, не може се рећ', да је без икакве стварне вредности.

Још ми се тамо у „Вошњаку“ запрета за ијесму: „Аллах икбер!“ и драму: „Караван“. Ево шта се тамо у „Вошњаку“ о томе вели: Да искали сав гњев, узео је писац ријеч „Аллах икбер“, те је и под тим насловом писао једну ијесму, као и ону под насловом: „Висемиллиа“, коју је можда од Косова штедио, којима је ијесмама главна намјера истргесати свеца и све друге муслиманске светитеље најрезирнијим тоном, а није им намјера сама ијесма. Ето у ијесми „Аллах икбер“ истиче се борба између пет жена Мухамедових, а у драми „Караван“ узео је писац за предмет — дакако опет свеца Мухамеда, Зејмабу, Хатуру, Сару и некаква дуза. Одкуд баш да он дође на ту мисао, те да он напише драму и уилете нашег свеца у њу? Одкуд баш да он дође на то, код толиких немачких и француских писаца?

Путоде! Ама кажи му, куманине, дина ти,

да ја то нијесам измислио први. Нека хаафири иду у Цеснем, и' како нијесу ни за шта: Ето му Набија, где вели, да лаже, ко каже, да је Иссапејгамбер васкрсао из мртвих, па га до данас нико за то накарао није. А ето ни у народнијем ијесмама свеци се, па ни сам драги Аллах не остављају на миру:

Вино пије светитељ Илија

И са њиме свети Пантелија.

Не погубе, јунак на мегдану,

Ни од коња ни од бритке борде,

Већ од Бога од старог кривака.

Овако ствар стоји, а „Вошњак“ може говорит', што хоће: двије му воље а четири ђуди!

Сад е Богом, драги куманине! Халали и нек ти је халал! Реци тамо томе до тебе: ако је Срб муслиманин, нека се угледа на старе своје; и њихова је сабља на Косову сијевала противу Османлија ка' и наша; ако није, нека се не мијеша у туђа посла. Велиш: „Пини, куме!“ А како ћу писат' код оваке работе. Шедитан ни оре ни копа. Хоће нашијем рукама да нас туца у главу . . . цапабет!

Јован Илијћ.

КОВЧЕЖИЋ!

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

Kozak Eugen dr. Bibliographische Uebersicht der biblisch apokryphen Literatur bei den Slaven, von — S. Ab. aus den „Jahrbüchern für protestantische Theologie“ 18 (Decemberheft) стр. 127—158. — Шездесет година не би још на чисто с апокрифом књижевношћу. Тада се мислило, да је она, потпуно сва, оригинална и да је постала код богомила, за које има доказа, да су поједине апокрифне ствари радо читали. Тој замисленој оригиналности као да имамо само захвалити, што је до сада објављен читав низ апокрифних рукописа из прошлих векова словенске књижевности, толика хрпа радова, да је био неопходно потребан „библиографски преглед“, који својом појавом чини две услуге: једна је у том, што нам даје лепо састављен преглед свега онога што је до сада објављено од апокрифа библијске садржине а припада словенском православном свету; а друга, што саопћава туђем свету, шта у нас има, те да се тако још тешња веза постигне између словенста и византиолога. — Козак је овом прегледу ставио неколико речи у напред, а поделивши га у два дела пренао је у библиографским белешкама прво апокрифе старог завета, а по том новог. Код свакога је апокрифа ставио: налази ли се на југу словенском или у руској редакцији или у обе, да ли је познат грчки текст, па ако је, указао је на њ; у противном испричао је садржину. — Из овога јаснога прегледа видимо, да на југу словенском од 44 апокрифних библијских предмета, колико је у Козака, није до сада нађено шест из старог завета и то Lamech, Melchisedeck,

Loth, Climax Jacobi, Testamenta XII patriarcharum и Salomon et Kitovras. Ова последња, и ако је до сада само у руској редакцији позната, биће постајка југословенскога; а можда ће се с временом и која од поменутих наћи у нас. Из новог завета нема пак четири: од Acta apostolorum apocrypha нема: Perigrinatio apostolorum Petri, Mathiae, Rufi et Alexandri; даље нема Interrogationes Ioannis Theologi ad Abrahamum de animis pistis, Epistola de d. Dominica и Perigrinatio Zosimae ad Brachmanos. Неки су апокрифи познати само на југу словенском, као Narratio de Josepho Arimathiesi (у рукопису само једном, Starine IV), Narratio de antichristo etc. — Крај све највеће библиографске омакле су му се три, колико опазих, грешке. Није поменуо, да Acta Joannis Theologi (XXVI g.) има и на југу словенском и то у фрагментима глаголским, што је Јагић у Primētima изнео. У Милићевића „Живот Срба сељака“ штампана је нова редакција приче „о 12 петака“; она такођер не уђе у овај преглед. Говорећи о Historia de ligno crucis убраја у ерпске рукописе и онај, што је Попов штампано у Первој-е прибавлени-е к опис. рук. Хлудова, стр. 31—44. а он је руске редакције. — О овој књизи изишла је похвална белешка у новом немачком часопису „Byzantinische Zeitschrift“ о ком, као о једној новини и то врло корисној, проговорићу коју у ком даљем броју.

Беч.

Ђ.

Лезије из експерименталне физике (Основа физике) за ниже разреде средњих школа и пријатеље природних наука, са 98 у текету штампаних слика, уредио С. П. Бајаловић, професор београдске реалке и хонорарни

професор више женске школе. У Београду. Штампано у штампарији краљевине Србије 1891. — Једва сам могао доћи до ове књиге, која ме интересовала, држећи, да ћу највише допста на лекције за ниже разреде средњих школа. Но преварио сам се; надао сам се, да ћу добити у руке књигу удешену за те школе ма и у лекцијама и по методи и по градиву, ал не добих таку књигу. Кад сам прочитао прве редове као некога предговора, држао сам, да се не ћу у нади преварити и ипак на крају крајева не могу рећи за ове лекције, да ће извући наставника физике „из не мале неприлике: шта, како и у коликом обиму да одабере од силнога материјала у овој науци“. Све што је у књизи, не треба учитељ да узме, али има других ствари, које би могао узети те би и требало да узме. Редом како је у књизи не сме наставник узимати, јер је то тако без система изведено и испречено, да то не правда ни „тежак положај као другогodiшњег и опитног наставника“; шта више од овакога наставника морамо ишчекивати много и много боље лекције, но што су ове. Не тражим ни ја, да се кроз „хрипу дефиниција о природи, о силама, о флуидној, етарној, молекуларној теорији улази у природу“ у нижим разредима средњих школа; баш сам и сам вагда био противан томе, као што сам противан и томе, да се испремеће све од реда: падање тела, спојени судови, тежина, притисак ваздуха, и т. д. Још кад би било бар какве везе међу појединим лекцијама! Изгледа ми, да су „лекције“ рађене доста без плана на „ма да се ни у страном свету не пишу физике, намењене нижим разредима средњих школа, друкчије.“ Не правдају мени пишчеву несистематичност ни Н. Marie-Davy „Notions préliminaires de Physique“ а ни Нетоличка-Јосифовић „Физика за женскиње“, која је поред свега тврђења пишчева ипак много и много удешенија. Што пи сац помиње физику Бор. В. Тодоровића, има право, али ове лекције и Тодоровићева (боље Веберова) експериментална физика нимало нису на близу. Како је књига без плана рађена, доказ је и то, што на стр. 27. имамо главу „Топлота“ ал њој нигде краја кроз целу књигу. Није истина баш бог зна шта, али на школску књигу треба и у томе pazити. Прибележио сам много и много у овој књизи, по све то навести не могу, јер пишчем тек кратак преглед а не какав „реферат.“ Почетак „лекција“ заплетен је: „Сва тела падају, ако нису подупрта или обешена. То бива услед привлачне снаге земљине, која је узрок, да су сва тела тешка, те притискују на подлогу, којом су подупрта и звуку бешач, којим су обешена.“ Погрешно је одређен појам хоризонтална линија или површина (стр. 8.) Не мора „подлога, на којој су спојени судови, бити хоризонтална,“ па да тачност у свима крајима стоји на истој хоризонталној висини. (стр. 9.) Што „вода у водоскоцима не достиже висину у ширем краку“ смета јој — поред наведенога — и тежа (стр. 10.) — Не знамо, па што је казати везу међу тежином и волуменом, па да се онда дефиније волумен. — Писци у Србији пишу обично по француском: сантиметар...., према би пре требало узети према латинском центиметар..... На стр 11 густина је = релативна густоћа. Примећујемо, да специфична тежина није релативна густоћа, с тога оно „или“ не стоји добро. — Закључак, „да и ваздух притискује на сва тела, која су у њему за то, пошто сва тела притискује“, није добар стр. 12.; кад је опит ту, не треба

оваких закључака. — Чапу (стр. 12.) треба лагано прекренути а не брзо. — Не мора се, стр. 13., натегача само право извлачити, па да вода у њој остане. — Питење друго, на стр. 17., и сувине је тешко за децу, која уче из ове књиге. — Закључак, на стр. 28., „да се течна тела јаче шире топлотом од чврстих“, није подигнут на правој основи. — Реци српски: „тек се може из извесних појава закључити на суштествовање ових пора“; и на другим местима има несрпских реченица. — На стр. 32. не стоји јасно о отпадању куглица најуре са бакарног штана па после са гвозденог; специфичном тежином гвозђа и бакра не тумачи се отпадање куглица са тих тела, као ни тиме, што „чврста тела најбоље, течна ложије а гасовита најлошије топлоту проносе“. — Гвоздене се већи, стр. 32., не греју и не хладе врло брзо за то, што се „добри топлоноше употребљују онде, где је нужно, да се топлота брзо пронесе и распростре.“ — На стр. 34. имамо „и сав још претекни и у живи находећи се ваздух истера.“ — На стр. 47. прекрени доња четир реда. — На стр. 53. од „Као год што се тела хладе,.... не спада у росу. — На стр. 55. имамо погрешку, „да кила леда утроши на своје крављење 79° С топлоте.“ — Код штеталице је кретање неједнако убрзано. — Писац има „дејствује“ и „дејствује.“ — Није ми познато, да се вага у обичном животу зове теразије. — По писцу је кантар, стр. 86., најбоље удешен — поред осталог — „кад је на дужем краку пренесен краћи онолико пута, колико се може пренети и тежина јајцета буде једна усвојена јединица.“ — Уређај „лекција“ каже на стр. 99., да је „вода ложији проносник звука од ваздуха.“ — Мислим, да висок и танак звук није једно исто; исто тако дубок и дебео. — Фотометрима, стр. 111., не мери се светлост, већ само упоређују разни светли извори. — Код равних огледала, стр. 113., нема ништа о симетрији слике и предмета. — „Услови јасног виђења“, стр. 130., нису сви наведени. Рад по електричном напону, стр. 150., није потпуно. — Треба јасно казати, о који се прут обеси „одпечатка“ а о који бакрена плоча. — Држим, да књига „Лекције из експерименталне физике“ није ни за ниже разреде средњих школа ни за пријатеље природних наука.

С. М.

Петар Крстовић. Пунољци. Написао и превео — . цена 35 новчи. Издање штампарије Антона Мужика у Сомбору, 1892. Мала 8-а, стр. 72. — Књижевни дилетантизам превршио је књигом овом сваку меру. Писац мисли да је доста бити ваљан Србин и свршити неколико школа, па да одмах човек постане књижевник. У приповедакама његовим (ако их смемо тако назвати) нема целине ни јединства, то су само сивозде и поједине слике, лепе неприродног и чудноватог елемента, којим као да је писац хтео да веже публику, што ће му занета и поћи за руком код — неизобразене публике. Изнети родољуба, који вољво гине за народ свој; нацртати јад момка и моме, које немилосрдни родитељи раставили; описати грозног пашу, који убија сестру и мајку, одводи љубу Србину, који се с тога одмеће гори у хајдуке те се свети; приказати грозоту српских душмана према српском јунаштву, по себи су теме врло обичне, а у оваковој обради са свим су изливине свету српском. Приповетка „Жртва срца свога“ нема ни смисла, ни места у књизи овој, љубомора млађе сестре на старију можда би имала смис-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ела у каквој причи за немачку публику, али за српску никако; исто је тако не природна приповетка „Ко је крив“. Уместо лепих карактера, језгровитих мисли, згодних сравањена привлаче нам најкњижевније, наузе и уеклици. Писац је — као обично сви дилетанти — врло издашан у лепим епитетима (тако и. п. свака му је мома богиња лепоте). У језику је тма погрешака, стил му је тежак, интерпункција рђава, по где које лепше место тоне у мору мана. Ни преводи нису никаква добит за српску књижевност. — На све ово велим: оставите се пера, непозвани!

Ј. П.

Петар Деспотовић. Две лажне златице. приповетка за српску омладину. Од — — Цена 30 новч. У Сомбору, издање књижарнице Мил. Каракашевића. 1892. Велика 8-а, стр. 83. — Петар Деспотовић није сасма без приповедачког дара, и да у приповетци овој не избија непрестано пишчев смер, т. ј. да приповетка није скроз и скроз тенденциозна, била би једна од ваљаних српских приповедака за децу. Па шта је пишчева тенденција? То се јасно види из предговора. Писац је противан оснивању школских штедионица, па на детету једном, коме је слагање блага на гомили највиши идеал, показује, каквих злих последица може имати заштеђивање, јер из њега (по писцу) потиче среброљубље, а среброљубље је мати свију зила. Није место да побијам пишчеве назоре, али толико велим, да би заштеђивање новца, под мудром управом старијих, (као што би био случај код школских штедионица), више служило доброј по рђавој сврси. По поред свега тога приповетка ће ова деци српској свакако пружити доста душевне хране; нека је с тога и од мене препоручена.

Ј. П.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Сваки пријатељ српске књижевности мора се веома обрадовати видећи, како се на све стране српства показује велико марење за „Српску Књижевну Задругу“. Београдски листови једнако доносе спискове уписаних чланова. На Цетињу се је сам наследник Кнежевић латио скупљања чланова са великим успехом. У дичној српској Атини — Дубровнику скупљено је до 100 чланова. И у Н. Саду се купе чланови. Препоручујемо и Новосађанима и свима Србима наших крајева да се унесују у што већем броју у чланове овога књижевног друштва.

+ У мађарском листу Századok, броју петом, саопћи Stef. Szamota „Најстарије вести из руских, српских и бугарских извора о Угарској“. У шестом броју истога листа чланак је познатог мађарског новинара Thalöczy-а о Ђорђу Ракоцију.

+ У последњем броју, 24, шездесетпрве књиге немачкога часописа Globus-а G. Weigand нам прича о путу своме „Von Berat über Muskatpolje nach Gjordseha“.

— Јоште год. 1884 беше се склопио у Дубровнику одбор, који предузе да купи прилоге за споменик великоме песнику српском Гундулићу. Одбор намераваше да споменик зготови за трећу стогодишњицу песникове рођења 1888. год. али се не сакупи дотле доста прилога (до сад има 11.000 фор.). Одбор је пустио скоро кроз наше новине „проглас“, у којем позива поново приложнике, да би се споменик могао обелоданити 1893. год. 20. маја, о дану смрти цара Османа, главнога јунака Гундулићева епоса. Прилози нека се шаљу у Дубровник (Далмација) на руке

г. М. Ђорђи, поглавице одбора или на г. Н. Вит. Бошковића, благајника.

— Издавачка књижарница Радовића у Мостару издаје приповетке Милана Мариног („Из Равнога Срема“). У прву књигу, која ће скоро бити штампана, ући ће приповетке из „Јавора“, „Бос. Виле“ и т. д.

— У Дубровнику је изашао 1. бр. полит. листа „Дубровника“ а за њ је установљена и српска латинска и ћириловска штампарија. Обема овим гласовима се искрено радујемо. Језгра програма овога српскога листа је у овим речима: „Признајемо, да је свакоме своја вјера света и мила, а да она у поганој руци раздваја браћу истога имена, цете крви и истога поријекла. На нашој застави, под којом се сакупилимо, написано је златним словима: *један Бог, један језик, један народ; сложимо се, љубимо се, браћа смо Срби*“. Време је већ једном, да се учини крај врвину коду, које поведе у Дубровнику хрватска пропаганда са својом „Срвеносл Хрватском“ и да већ једном чујемо прави истинити глас Дубровчана. — „Дубровнику“ је цена 4 фор. на год., излази једном на недељу а штампана се и ћирилицом и латиницом. Сретно!

— О „Vienac“. Не прође ни један број, да се „Vienac“ у својој срдној немоћи не растресе над нама јадним Србима. И њега и све другове му тресе нека шовинистичка врућина. Особито је раздражљив, кад се поведе реч о Дубровнику. Озбиљну, трезвену човеку не може пасти ни на крај памети да се препире с њим (као да то хоће „Vienac“), јер је управо детињаста жеља и не приличи књижевној висини, на којој „Vienac“ хоће да се држи: присвојити само Хрватима цели целцати Дубровник, кад је против тога и прошлост и садашњост и сви разлози. Бар да хоће да братски делимо па би се могао човек разговарати. Заурад Србим могао би се радовати оваком патолошком појаву. Мора да мало уздања у будућност има у Хрвата, кад се сва њихова штампа и политична и књижевна бори и рукама и ногама и то око беспослица. У том послу изгледа да ми Срби стојимо у безбедној дефензиви иза поуздана платна па се смешимо на немоћне нападаче. Али има ова ствар на жалост своју веома трагичну страну. Нека „Vienac“ метне за час хладне облоге трезвености на своју врућичаву главу па нек се сети, да ми јесмо и да ми *морамо* бити један народ. Као народ имамо ми да уредимо сто и сто послова, *око којих бисмо се могли сложити*. Латимо се тих а оставимо непресуђена питања будућности, не губимо драгоцену време у лудостима, јер ћемо се после обоји љуто кајати. . . . Стај! почекај, „Vienac“, не скидај још облога! Држи их, болаи, још да ако ти попусти шовинистичка врућина!

— Лајпцишка Illustrierte Zeitung доноси у броју од прошле недеље (бр. 2558. св. 99.) слику, како Српкиње облаче додолу а уз слику има и описе тога нашег народног обичаја.

— У 46. бр. „Србобрана“ чита се позив на претплату Јована П. Јовановића, свећеника, на књигу: „*Пошлестница српскога народа у Славонији*“. Књига ће имати преко 6 штамп. табака и стојаће 30 новч. Претплату треба слати писцу до св. Илије у Кобан, пошл. пошта Oriovac.

+ „Zeitschrift für das Realschulwesen“, у свесци 4 и 5 за ову годину, доноси рад проф. Давидовића „*Einfache Bestimmung der Achsen einer durch fünf Punkte geg. Ellipse*“.

Српска краљева академија у Београду имала је на којем је ваљало да досуди награду из Мариновићева фонда. Поднесено је било свега осам радова; два су сами писци понукли натраг а осталих шест дати су на оцену Матији Бану и дру М. Јовановићу. Оба оценивача поднели су своје реферате те како обојница, независно један од другог, у главном кажу, да ни један од поднесених радова онакав какав је, не могу препоручити на награду, то је академија одлучила да ове године и не досуђује награде никојем раду, него да овогодишњу своту придружи догодишњој те да до године награди или два књижевна рада или један да одликује двоструком наградом. Према томе није 26 пр. м. ни било свечаног скупа, него се само у записник академијин увели и реферати и академијина одлука.

„Бос. Вила“ јавља, да ће „Књижевна задруга“ још ове године издати причу Сима Матавуља „Како је пјесвалица изијечено Фра Брну,“ која је почела у „Стражилову“ године 1888, но остала недовршена с тога, што је „Стражилово“ онда престало излазити.

— „Босанска Вила“ почела је у 16, наставила у 17 а у 18 броју, који још нисмо добили, свакако је довршила приповетку Руца В. М. Гаршина под натписом „Првен цвијет“ у преводу Милке Глумчеве. Та приповетка изашла је већ једаред у српском преводу и то године 1888 у 26 и 27 броју „Стражилова“, за које ју је превео био Никола Манојловић-Рајко.

— 17 број „Босанске Виле“ доноси из пера Марка Цара оцену на четир Матавуљеве приче, што изабоше вниме у Београду у збирци под натписом „Са Јадрана“. Ова Царева оцена одликује се бистрином и оштроумношћу у пресеђивању а ради неколико веома умесних општих напомена вредно би било да је прочитају многи и многи наши писци приповедача са села.

— У 25 броју „Јавора“ приказује Јован Храниловић Ђорђевић „Љубице“ а у 26 броју две бајке краљице Наталије, што под општим натписом „Мати и син“ изабоше у засебној књизи.

— Манојло Кордуван, који је за штампу приредио српске народне песме слепца Раде Рапајића, што угледаше света зиме у издању А. Најевића (в. 3. бр. „Стражилова“, стр. 46.), јавља сад, да је за штампу приредио, као трећу књигу своје збирке српских народних умотворина из Горње Крајине, *српске народне приповетке слепца Раде Рапајића*. У књизи ће бити преко тридесет шалвих српских народних приповедача, две српске народне здравце и више доскочица, које пок. Раду карактернишу као народног филозофа. Књига ће изнети четир до шест штампаних табака, цена ће јој бити за претплатнике двадесет новчића а чист приход је намењен на то, да се дигне надгробан споменик Ради Рапајићу. Скупљачи претплатника добиће на сваких петнаест комада по два комада на да. Наручбине ваља слати на адресу: М. Vukob, Sadilovac (pošta: Voćanik kod Slunja u Hrvatskoj).

САДРЖАЈ: Песништво: Утесъ. Стена. Нови свијет у старом Рбозеку. Вјерина љубав. — Књижевност: Милан Савић. Прилози за новост српскога народа у земљи угарској. II. Књижевна полемика. — Ковчежић: Књижевни прикази. Књижевне белешке. Поправка.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваке недеље на читаву табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. за по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 12 динара на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата књижари Луке Јоцића у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожича у Београду.

+ Руске и малоруске повине, сваке са свога гледишта, пропраћају реформу правописа, коју је за школеке ученике малоруских школа у Галицији извела комисија, одређена за то. Ова је имала маја месеца седницу, на којој је већином гласова усвојила неке измене у правопису, приближујући се фонетичком начину писања. Тако решено је: да се не пише њ иза тврдих сугласника, а место њега ставља се апостроф само у речима в, з, над, об, пид; да се пак њ пише само онде, где служи за умекшање сугласника као и. пр. у речи ковалъ. Даље за означавање ја, ју, је у почетку речи, иза самогласника и иза сугласника, који се не могу тим умекшати, служиће им я, ю, в. Јо пак бележиће у почетку речи и иза самогласника знаком ђо, а иза сугласника ђо: Ђоспо, мајор, слъоза. Где се чује чисто и; а и тамо где и предњи сугласник не умекшава, писаће тај глас знаком і: віра, ніс (gen. носа). Овом једном изменом избањују се досадашњи знаци ђ, ѓ, љ и њ као непотребни. Ђ се писало на неколико начина, место тога уводе і: іду, іје, література. Место љ, и, і, којим се означавало и, треба одсад писати и: син, лие. Овом реформом уводи се и знак г, и. пр. гвада.

+ Изашао је чланак Bérard-a „Les nationalités de Macedoine, Turcs et Musulmans, Bulgares, Valaques“, у „Annales de l' école libre des sciences politiques“, свецици другој.

+ Познати, са ранијих својих радова у „Јавору“, Ђукић саопћи у „Streffleur's oesterr. milit. Zeitschrift“, књизи другој, свецици 2 и 3, рад свој под именом „Die Theilnahme des Titler Grenz-Tschaikisten-Bat. am österr. türk. Kriege 1788—1791“.

+ У часопису, који је ове године у Бечу почео да излази, „Oesterreichisches Litteraturblatt“, а у броју 4. и 6., чланак је прив. доцента за словенистику др. Карла Штрекела „Die südslavische Akademie der Wissenschaften und Künste“. Износи у опшним цртама досадашњи рад југословенске академије, изразивши се о њем похвално.

+ Познати скупљач натписа с наших западних крајева, Вид Вудетић Вукасовић проговори о њима и у задарекој „Iskri“, а броју 9—10. под натписом, „Stećci i starobosanske nekropole u Bosni i Herzegovini, u Dalmaciji i t. d.“ Саопћи латинским словима два натписа, која је нашао на Лађевини код Рогатице; на једном је име Влазка Влађевчића, а на другом војеведе Миотона.

+ „Bosnische Post“ у 52. броју доноси почетак рада Ballif-a „Die Römerstrasse vom Prolog über D-Unac — Petrovac in's Sanathal“.

ПОПРАВКА.

У 26. броју „Стражилова“ у чланку „Грегорас о нашим јуначким народним песмама“ поткрала се штампарска погрешка. У опасци 8. стоји: Rad jugoslav. ak. (I. стр. 224—225). — а треба: Rad jugoslav. ak. CI. стр. 224—225.